

Po skončení 2. svetovej vojny sa pomery na chvíľu vrátili do starých koľají. Onedlho po vojne sa však začali utvárať dva vojensko-politické bloky – západný a východný. Toto vyše 40-ročné obdobie sa označuje ako studená vojna. Československo sa stalo súčasťou východného bloku ako satelit Sovietskeho zväzu. Petržalka, ležiaca na hranici s Rakúskom, sa tak ocitla na hranici dvoch svetov a na jej území vyrástla železná opona.

Výstavba železnej opony

Hraničné pásmo

Železná opona sa začala utvárať už od roku 1948 a nepriechodnou sa stala v rokoch 1952 a 1953 ako reakcia na úteky ľudí cez hranicu. Bolo vytvorené hraničné pásmo, do ktorého bol povolený vstup len na špeciálnu príestupku. Hraničné pásmo malo šírku 4 až 10 km a pre bežného človeka bolo neprístupné. Väčšina obyvateľov hraničného pásma bola postupne vysídlená a stojace stavby zničené, aby sa v nich nemohli ukrývať utečenci. Územie strážili príslušníci Pohraničnej stráže. Zanikla napríklad osada v Pečnianskom lese, kde žilo niekoľko rodín, ktoré sa venovali ovocinárstvu, a presťahovali ich do obce. Podobne zanikol aj Kríštofekov hostinec.

Súčasťou hraničného pásma boli tri ploty. Prvý, asi dva metre vysoký, tvorila spleť ostnatých drôtov. Ďalší plot, vysoký 2,5 metra, bol nabitý elektrickým napätím. Posledný plot slúžil ako zábrana pre zver. Pod plotmi sa nachádzalo zorané pásmo široké cca 20 m, aby sa dali nájsť stopy utečencov a miesto, kde prekonal plot. Ploty sa nachádzali cca 2 km od hranice, aby aj v prípade jeho prekonania stihli pohraničníci chytiť narušiteľa skôr, ako sa dostal za hranicu. Pozdĺž hranice navyše viedla v asi kilometrovej vzdialenosti asfaltová komunikácia, ktorá pohraničníkom uľahčovala výjazd k miestu zásahu. Každý zaznamenaný útek bol podrobne dokumentovaný, aby sa v budúcnosti predišlo jeho opakovaniu. Úteky sa netýkali len civilného obyvateľstva, ale vyskytli sa aj nelegálne prechody hraníc príslušníkmi pohraničných jednotiek a vojakov základnej vojenskej služby (zbehovci).

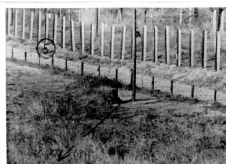

Hraničné pásmo pri Morave.

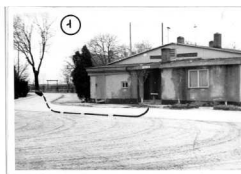

Pri brehu Pečnianskeho ramena počas povodne z roku 1956. Vo vode je vidieť tabuľu upozorňujúcu na štátnu hranicu.

Ochranu štátnej hranice zabezpečoval aj podnik Matador. S vojakmi na štátnej hranici spolupracoval už od roku 1948. V roku 1973 mal 70 pomocníkov pohraničnej stráže, pri príležitosti 29. výročia SNP v roku 1973 mu Národný výbor Bratislava IV. udelil titul „Vzorný pohraničný závod“.

Kontrolné orné pásmo.

Veliteľská budova objektu Pohraničnej stráže útvaru Petržalka – Kopčany. Fotografia je súčasťou vyšetrovacieho spisu s vyznačením trasy úteku.

Úteky cez hranice

Petržalka patrila k úsekom, kde často dochádzalo k ilegálnemu prechodu hranice. Snaha o útek z Československa stála životy či dlhoročné väzenie mnohých obyvateľov. Spomienky na prekonanie československo-rakúskej hranice v Petržalke zanechala napríklad spisovateľka a redaktorka rozhlasu Bibiana Wallnerová (1932 – 1914). V máji 1951 sa vtedy ako 18-ročná pokúsila s rodičmi a sestrou utiecť z Československa. Asi 500 metrov od pasovej kontroly v petržalských Kopčanoch ich zadržala hliadka. Jej sestru pri pokuse o útek zastrelili, ona skončila vo väzení a prepustili ju v roku 1953.

Zoznam osôb, ktoré zahynuli pri prechode štátnej hranice na území Petržalky (Petržalka a Kopčany):

P. č.	Meno:	Rok narodenia:	Dátum smrti:
1.	Dorota Kovalčíková	1926	9. 5. 1951
2.	Eugen Ehrenfeld	1894	9. 12. 1952
3.	Frida Ehrenfeldová	1911	9. 12. 1952
4.	Katarína Ehrenfeldová	1937	9. 12. 1952
5.	Mária Gachová	1924	23. 10. 1953
6.	František Borka	1941	18. 4. 1957
7.	Ján Krivák	1927	6. 8. 1959
8.	Neznámy muž	asi 20-ročný	4. 6. 1960
9.	Jozef Remsa	1940	15. 8. 1960
10.	Pawel Medwid, PLR	1939	11. 7. 1961
11.	Neznámy muž	asi 30-ročný	20. 7. 1962
12.	Hartmut Tautz, NDR	1968	9. 8. 1986

(Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989. II., 2001, s. 514-516.)

Bibiana Wallnerová a jej dielo Pod basovým kľúčom (2010), kde opisuje svoje spomienky z mladosti.

Život na hranici

Vytýčenie hraničného pásma znamenalo narušenie dovtedajšieho života obyvateľov. Majitelia pozemkov mali obmedzený prístup do svojich záhrad. Väčšinu pozemkov v hraničnom pásme obhospodarovalo miestne Jednotné roľnícke družstvo.

Súčasťou pásma sa stalo aj Pečnianske (vtedy Rybárske) rameno, obľúbené miesto rybárov. V lete sa využívalo na kúpanie, je zamrznutá plocha zasa na zimné športy.

Bratislava je aj za mostom

„... (Hraničné) pásmo robí ťažkosťi nášmu JRD. Často naši ľudia nemohli doň pre úrodu. V lesoch sa šíri kôrovec, sú zanešvárené mniškou, ktorá nám prechádza na ovocné stromy. Pohraničné pásmo vedľa Pečnianskeho jazera by sa dalo posunúť o 500 m ďalej. Občania na pohovoroch nám veľmi vytkali, že sa nemôžu dostať k Dunaju. Na jednej strane je hraničné pásmo a na druhej stavajú kajakárske kluby ploty.“

(Rozhovor s predsedom MNV V. Buchalom. Večerník, 1957.)

Spomienka šermiara a kaskadéra Gustáva Kyselicu (* 1951), petržalského rodáka (2012):

„... My sme žili v zakázanom pásme, nevnímali sme to až tak strašne, ploty sme videli od všadiaľ, drôty boli z každej strany. V občianskom preukaze som mal povolenie na vstup do zakázaného pásma. Bývali sme od hraníc pár kilometrov, čo bolo zakázané pásmo okolo celej republiky. Družstevníci tam chodili, v pásme bývali ľudia, ale museli mať povolenie na vstup. Ako žiak som mal aj v čiackej knižke napísané, že bývam v zakázanom pásme. Neskôr sa priestor zakázaného pásma zužoval, až ho zrušili úplne...“

Náznaková rekonštrukcia hraničného pásma pri vojenskom cintoríne v Petržalke.

